

Posudek vedoucího diplomové práce

Název práce: **Reflexia totalitních režimů v Polsku a Československu po roce 1989**

Diplomant: Bc. Jakub Luntner

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jan Kosek

Oponent diplomové práce: Doc. PhDr. Ivan Mucha, CSc.

Odevzdání práce: únor 2011

Hodnocená diplomová práce se pokouší nastínit problematiku přechodu k demokracii po pádu železné opony v roce 1989, a to z pohledu Polska a Československa, resp. České republiky, tedy dvou zemí, v nichž jiná výchozí situace přinesla jiný způsob vyrovnávání se s minulostí. Zatímco ohledně Polska se v odborné literatuře objevuje pojem „revoluce dohodou“, v Československu dlouho nic nenaznačovalo tomu, že by mohlo dojít k nějaké, byť třeba jen „perestrojkové“ demokratizaci. „Záslouhou“ husákovského normalizačního režimu tak Československo zažilo neopakovatelné události Listopadu 89. Liberální demokracie ovšem zvítězila v obou zemích. V centru autorovy pozornosti je stále živá problematika lustrací. Jak je možné, že právě v Polsku, jež sloužilo československým nebo východoněmeckým disidentům jako vzor hodný následování, byly legislativní „dekomunizační“ normy přijímány s bezmála desetiletým zpožděním za jižním a západním sousedem?

Jednu z příčin spatřuje autor v politice „tlusté čáry“, hlášené polskými demokratickými politiky, kteří mnohdy byli také disidenty. Zřejmě nejvýznamnějším hlasem byl hlas prvního polského poválečného nekomunistického premiéra Tadeusze Mazowieckého, který zdůrazňoval, že žádný vztah k bývalému režimu nesmí zakládat diskriminaci v rámci demokratických poměrů. V podobném duchu se vyjadřoval např. Adam Michnik. Pokud by se povedlo rozpoutat počátkem devadesátých let v Polsku „hon na čarodějnice“, dost možná by došlo ke krveprolití. Jako ideální se však neukázala ani „tlustá čára“. Svědčí o tom nejenom následující události v Polsku, ale třeba také příklad Španělska, které se po pádu frankismu vydalo stejnou cestou. Osudy dětí caudillových odpůrců, které byly adoptovány „vzornými španělskými rodinami“ a o svém původu se nikdy neměly dovědět, nedávno vyvolaly ve Španělsku širokou diskusi.

V Polsku již počátkem devadesátých let sílilo volání po ráznějším vyrovnání se s komunistickou minulostí, resp. po radikálních lustracích. Jaroslaw Kaczyński zdůrazňuje, že žádný normální stát si nemůže dovolit tolerovat ve svých strukturách „agenty“, zatímco Michnik píše o „fanaticích morální revoluce“. Polská společnost je v této otázce (dodnes) výrazně polarizovaná, dochází k politickým zemětřesením. V dubnu 1997 je schválen lustrační zákon, složitě vzniká lustrační soud a někteří politici po jeho pozitivním rozhodnutí skutečně rezignují. Po volebním vítězství bratří Kaczyńských v parlamentních a prezidentských volbách se – až absurdně – rozšiřuje okruh osob, jež mají lustrací projít. Mj. se jedná také o učitele narozené po prvním srpnu 1972. Namísto lustračního soudu je vytvořen Institut pamięci narodowej. Po pádu Kaczyńského vlády v roce 2007 koalice PO-PSL hodlá s lustracemi skončit.

V další části práce se diplomant soustřeďuje na obecně známý vývoj v Československu, resp. v České republice. Za zmínku stojí připomenutí odporu Václava Havla k lustracím a také názory francouzské autorky Françoise Mayerové, kritizující lustrační zákon z celé řady sociálně psychologických i politických a morálních důvodů. Stigmatizováni jsou často lidé, kteří pocházeli z disidentského prostředí a častokrát podleli skoro až brutálnímu nátlaku, zatímco poslušní a aktivní členové strany zůstávají stranou pozornosti. Současně ovšem nelze opomenout, že v listopadu 1992 „posvětil“ svým nálezem lustrační zákon také ústavní soud. Mezi vyššími státními úředníky by skutečně neměli být lidé spojení s bývalou Státní bezpečností. Právě v tomto duchu autor vyjadřuje s lustracemi souhlas. Na druhou stranu odmítá jakékoli „hony na čarodějnice“.

Celá diplomová práce je určitě zajímavá, zejména její „polská“ část. Autor se dobře vyjadřuje, historické pasáže jsou vylíčeny opravdu plasticky. Kvalitní je i porovnání polského a československého vývoje. Na druhou stranu mohlo být v textu více reflexí i vlastního názoru. Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji předběžně jako výbornou až velmi dobrou v závislosti na průběhu ústní obhajoby.

V Praze 10. 2. 2011

JUDr. Jan Kosek